

4.8 1 La $\triangle ABC$ være en trekant og E et punkt i det indre av $\overline{BC}$. Vi skal vise at

$$\delta(\triangle ABC) = \delta(\triangle ABE) + \delta(\triangle ECA).$$

Ved å skrive ut definisjonen av δ , ser vi at dette er ekvivalent med å vise at

$$180^\circ - \sigma(\triangle ABC) = 180^\circ - \sigma(\triangle ABE) + 180^\circ - \sigma(\triangle ECA).$$

Med enkel algebra ender vi opp med

$$\sigma(\triangle ABC) + 180^\circ = \sigma(\triangle ABE) + \sigma(\triangle ECA).$$

Denne siste likheten, som vi altså må vise, er nettopp innholdet i lemma 4.5.4, og dermed er har vi vist resultatet.

4.8 2 Se figuren: vi skal vise at når $\square ABCD$ er en konveks firkant, er $\delta(\square ABCD) = \delta(\triangle ABC) + \delta(\triangle ACD)$.

En del av definisjonen av konveks (definisjon 4.6.2), er at A ligger i det indre av $\angle BCD$. Dermed gir del 4 av gradskivepostulatet¹ at

$$\mu(\angle BCA) + \mu(\angle ACD) = \mu(\angle BCD),$$

og på akkurat samme måte viser vi at

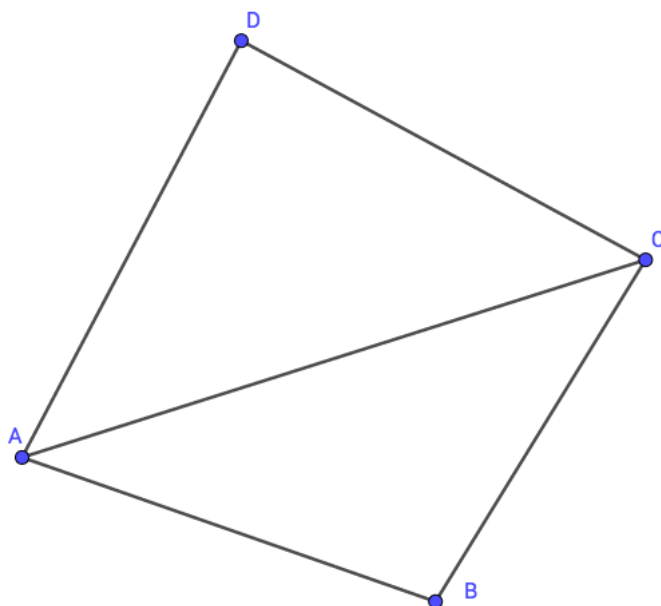
$$\mu(\angle DAC) + \mu(\angle CAB) = \mu(\angle DAB).$$

Vi fullfører nå beviset med litt algebra:

$$\begin{aligned} \delta(\square ABCD) &= 360^\circ - \sigma(\square ABCD) \\ &= 360^\circ - (\mu(\angle ABC) + \mu(\angle CDA) + \mu(\angle DAB) + \mu(\angle BCD)) \\ &= 360^\circ - (\mu(\angle ABC) + \mu(\angle CDA) + \mu(\angle DAC) + \mu(\angle CAB) + \mu(\angle BCA) + \mu(\angle ACD)) \\ &= 360^\circ - (\sigma(\triangle ABC) + \sigma(\triangle ACD)) \\ &= (180^\circ - \sigma(\triangle ABC)) + (180^\circ - \sigma(\triangle ACD)) \\ &= \delta(\triangle ABC) + \delta(\triangle ACD). \end{aligned}$$

Det meste i denne utregningen er å skrive ut definisjonen av δ og σ , og i overgangen fra linje 2 til linje 3 bruker vi $\mu(\angle BCA) + \mu(\angle ACD) = \mu(\angle BCD)$ og $\mu(\angle DAC) + \mu(\angle CAB) = \mu(\angle DAB)$.

¹Betingelsen for å bruke del 4 av gradskivepostulatet er strengt tatt at strålen $\overrightarrow{CA}$ ligger mellom strålene $\overrightarrow{CD}$ og $\overrightarrow{CB}$. Men *per definisjon* betyr dette at A ligger i det indre av $\angle BCD$. Dermed kan vi trygt bruke del 4 av gradskivepostulatet når vi vet at A ligger i det indre av $\angle BCD$.

Figur 1: Figur til oppgave 4.6 2.

4.8 5 Vi skal vise teorem 4.8.10. I denne oppgaven vil derfor $\triangle ABCD$ være en Saccheri-firkant, altså er $\angle ABC$ og $\angle DAB$ er rette og $\overline{AD} \cong \overline{BC}$. Siden teoremet har 6 deler, må vi vise 6 påstander.

1. $\overline{AC} \cong \overline{BD}$: Vi betrakter de to trekantene $\triangle ABD$ og $\triangle BAC$, se figur 2. Per antagelse vet vi følgende:

$$\overline{AD} \cong \overline{BC} \quad \overline{AB} \cong \overline{BA} \quad \mu(\angle ABD) = \mu(\angle BAC) = 90^\circ.$$

Dermed gir SAS at $\triangle ABD \cong \triangle BAC$, og spesielt er $\overline{AC} \cong \overline{BD}$.

2. $\angle BCD \cong \angle ADC$: Denne gangen vender vi blikket mot trekantene $\triangle ADC$ og $\triangle BCD$. Siden vi nettopp viste at $\overline{AD} \cong \overline{BC}$, vet vi nå at alle sidene i disse trekantene er kongruente. Dermed gir SSS at $\triangle ACD \cong \triangle BDC$, og spesielt $\angle BCD \cong \angle ADC$.
3. Linjestykket fra midtpunktet av $\overline{AB}$ til midtpunktet av $\overline{CD}$ står vinkelrett på $\overline{AB}$ og $\overline{CD}$: La M være midtpunktet på $\overline{AB}$ og N midtpunktet på $\overline{CD}$. Se figur 3; vi begynner med å kikke på trekantene $\triangle AMD$ og $\triangle BMC$. Siden $\overline{AM} \cong \overline{BM}$ da M er midtpunktet på $\overline{AB}$, kan vi bruke SAS til å si at

$$\triangle AMD \cong \triangle BMC.$$

Spesielt er

$$\overline{DM} \cong \overline{CM}.$$

Men dermed vet vi at *alle* sidene i $\triangle DMN$ og $\triangle CMN$ er kongruente, slik at SSS gir

$$\triangle DMN \cong \triangle CMN.$$

Spesielt må

$$\mu(\angle MND) = \mu(\angle MNC),$$

og siden $\angle MND$ og $\angle MNC$ er supplementærvinkler vet vi av lineært par-teoremet at

$$180^\circ = \mu(\angle MND) + \mu(\angle MNC) = 2\mu(\angle MND),$$

slik at $\mu(\angle MND) = 90^\circ$, som viser at $\overline{MN} \perp \overline{CD}$.

Det gjenstår å vise at $\overline{MN} \perp \overline{AB}$, men beviset for denne påstanden er veldig likt beviset for første del, så vi skisserer det bare raskt. Siden vi vet fra del 2 at $\angle BCD \cong \angle ADC$, kan vi bruke SAS til å konkludere med at $\triangle BCN \cong \triangle ADN$, og spesielt $\overline{AN} \cong \overline{BN}$. Da gir SSS at $\triangle AMN \cong \triangle BMN$, og spesielt at $\angle AMN \cong \angle BMN$. Som i første del kan vi da bruke lineært-par-teoremet til å konkludere med at $\angle AMN$ er rett.

4. $\square ABCD$ er et parallelogram: Siden linja $\overleftrightarrow{AB}$ skjærer $\overleftrightarrow{AD}$ og $\overleftrightarrow{BC}$ slik at skjæringsvinklene er rette, gir alternerende indre vinkel-teorem at $\overleftrightarrow{AD} \parallel \overleftrightarrow{BC}$. Tilsvarende skjærer $\overleftrightarrow{MN}$ linjene $\overleftrightarrow{AB}$ og $\overleftrightarrow{CD}$ slik at skjæringsvinklene er rette (dette er resultatet fra del 3 av denne oppgaven), og alternerende indre vinkel-teoremet gir at $\overleftrightarrow{AB} \cong \overleftrightarrow{CD}$ ².
5. $\square ABCD$ er konveks: Vi har vist at $\square ABCD$ er et parallelogram, og i forrige øving viste vi teorem 4.6.6 som sa at alle parallelogram er konvekse. Dermed er vi ferdige.
6. Vinklene $\angle BCD$ og $\angle CDA$ er enten rette eller spisse: Vi må vise at $\mu(\angle BCD) \leq 90^\circ$ og at $\mu(\angle CDA) \leq 90^\circ$. Fra teorem 4.6.4 vet vi at

$$\mu(\angle ABC) + \mu(\angle BCD) + \mu(\angle CDA) + \mu(\angle DAB) \leq 360^\circ.$$

Vi vet at $\mu(\angle ABC) = \mu(\angle DAB) = 90^\circ$ og fra deloppgave 2 at $\mu(\angle CDA) = \mu(\angle BCD)$. Setter vi dette inn i ligningen over får vi

$$2\mu(\angle CDA) \leq 180^\circ,$$

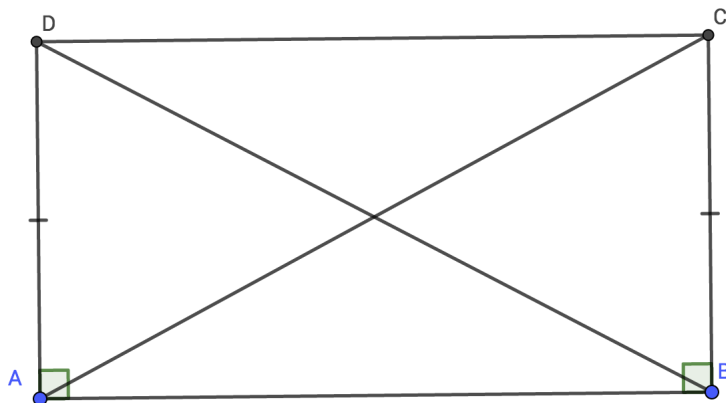
slik at $\mu(\angle CDA) = \mu(\angle BCD) \leq 90^\circ$.

4.8 8 La $\square ABCD$ være en Lambert-firkant, altså en firkant hvor vinkelen ved de tre hjørnene A, B og C er rette. Vi skal vise fire utsagn. Se figur 4.

1. $\square ABCD$ er et parallelogram: Dette følger lett fra alternerende indre vinkel-teoremet, nærmere bestemt korollar 4.4.8³. Vi har at $\overleftrightarrow{AB} \perp \overleftrightarrow{AD}$ og at $\overleftrightarrow{AB} \perp \overleftrightarrow{BC}$ siden $\square ABCD$ er en Lambert-firkant. Siden vi åpenbart ikke har at $\overleftrightarrow{AD} = \overleftrightarrow{BC}$, gir korollar 4.4.8 at $\overleftrightarrow{AD} \parallel \overleftrightarrow{BC}$. Helt tilsvarende har vi at $\overleftrightarrow{BC} \perp \overleftrightarrow{CD}$ og $\overleftrightarrow{BC} \perp \overleftrightarrow{AB}$, slik at korollar 4.4.8 gir at $\overleftrightarrow{CD} \parallel \overleftrightarrow{AB}$. Dermed er firkanten et parallelogram.
2. $\square ABCD$ er konveks: Vi har vist at $\square ABCD$ er et parallelogram, og i forrige øving viste vi teorem 4.6.6 som sa at alle parallelogram er konvekse. Dermed er vi ferdige.

²Vi var litt raske her. Mer detaljert vet vi at $\mu(\angle AMN) = \mu(\angle DNM) = 90^\circ$, og av lineært par-teoremet vet vi da også at $\mu(\angle CNM) = 90^\circ$. Dermed er de to alternerende indre vinklene $\angle AMN$ og $\angle CNM$ kongruente, slik at vi kan bruke AIVT. Vi kunne også referert til korollar 4.4.8, som omhandler denne situasjonen

³Det er heller ikke vanskelig å argumentere rett fra AIVT; faktisk utførte vi et slikt argument i forrige fotnote.

Figur 2: Figur til de to første delene av oppgave 4.8 5.

3. $\mu(\angle CDA) \leq 90^\circ$: fra teorem 4.6.4 vet vi at

$$\mu(\angle ABC) + \mu(\angle BCD) + \mu(\angle CDA) + \mu(\angle DAB) \leq 360^\circ.$$

Siden alle andre vinkler enn $\angle CDA$ er rette, gir dette at

$$270^\circ + \mu(\angle CDA) \leq 360^\circ,$$

og dermed er $\mu(\angle CDA) \leq 90^\circ$.

4. $BC \leq AD$: Vi antar $BC > AD$, og viser at dette fører til en motsigelse. Ved hjelp av linjalpostulatet kan vi finne et punkt $P \in \overline{BC}$ slik at $BP = AD$ ⁴ – se figuren. Da er $\square ABPD$ en Saccheri-firkant. Fra siste del av teorem 4.8.10 (altså forrige oppgave) vet vi da at

$$\mu(\angle BPD) \leq 90^\circ.$$

Men $\angle BPD$ er også en ytre vinkel til trekanten $\triangle PCD$, slik at ytre vinkelteoremet gir

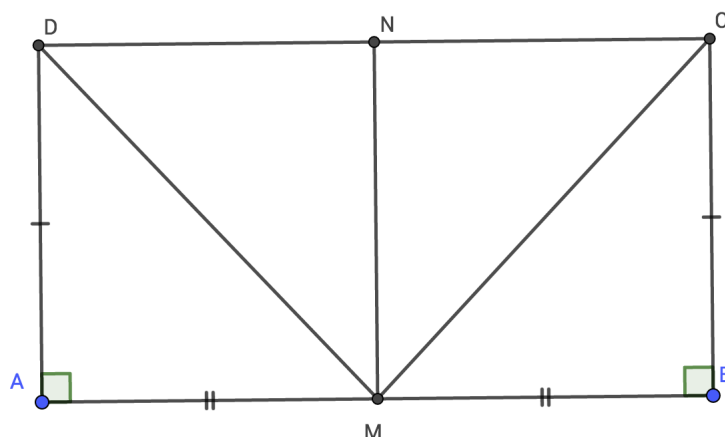
$$\mu(\angle BPD) > \mu(\angle PCD) = 90^\circ.$$

De to siste ligningene kan selvsagt ikke stemme samtidig, så vi må forkaste vår antagelse $BC > AD$.

5.1 2 Vi skal vise teorem 5.1.10. I denne oppgaven er $\square ABCD$ er parallelogram, som betyr at $\overrightarrow{AB} \parallel \overrightarrow{CD}$ og $\overrightarrow{AD} \parallel \overrightarrow{BC}$. Vi skal vise fire utsagn.

1. $\triangle ABC \cong \triangle CDA$ og $\triangle ABD \cong \triangle CDB$: Vi viser $\triangle ABC \cong \triangle CDA$, den andre kongruensen følger ved akkurat samme argument. Se også figur 6. Vi vet at

⁴Helt nøyaktig: Vi bruker teorem 3.2.23 til å finne et punkt P på $\overrightarrow{BC}$ slik at $BP = AD$. Siden $BP = AD < BC$ per antagelse, gir korollar 3.2.18 at $B * P * C$, slik at $P \in \overline{BC}$.

Figur 3: Figur til del 3 av oppgave 4.8 5. Figuren er tilpasset første del av denne deloppgaven der vi viser $\mu(\angle MND) = 90^\circ$, men bør også være til god hjelp for andre del. Vi bruker SAS til å vise $\triangle AMD \cong \triangle BMC$ slik at $\overline{DM} \cong \overline{CM}$. Dermed gir SSS at $\triangle DMN \cong \triangle CMN$. Spesielt er $\mu(\angle MND) = \mu(\angle MNC)$, og siden disse to vinklene også er supplementvinkler må vi ha $\mu(\angle MND) = 90^\circ$.

$\overleftrightarrow{AD} \parallel \overleftrightarrow{BC}$, og at disse linjene skjæres av $\overleftrightarrow{AC}$ i henholdsvis A og C . Det motsatte alternerende indre vinkler-teoremet (MAIVT, teorem 5.1.1) gir derfor at

$$\angle DAC \cong \angle BCA.$$

På tilsvarende vis vet vi at $\overleftrightarrow{AB} \parallel \overleftrightarrow{CD}$ og at disse to linjene skjæres av $\overleftrightarrow{AC}$ i henholdsvis A og C . Det motsatte alternerende indre vinkler-teoremet (MAIVT, teorem 5.1.1) gir derfor at

$$\angle CAB \cong \angle ACD.$$

Nå vet vi at

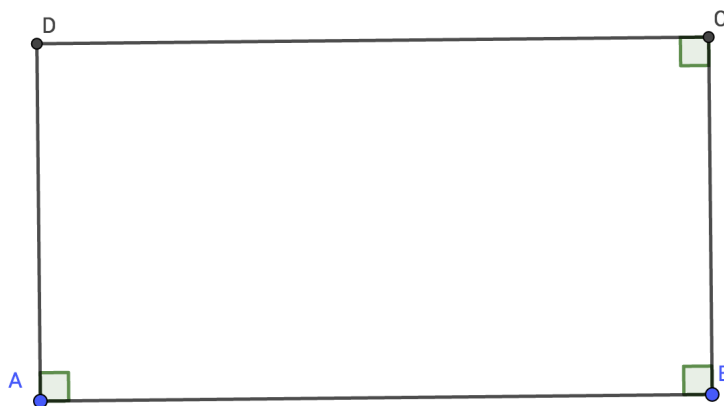
$$\angle DAC \cong \angle BCA \quad \angle CAB \cong \angle ACD \quad \overline{AC} \cong \overline{CA},$$

og derfor gir ASA at $\triangle ABC \cong \triangle CDA$.

2. $\overline{AB} \cong \overline{CD}$ og $\overline{BC} \cong \overline{AD}$: Fra første del har vi $\triangle ABC \cong \triangle CDA$. Da må spesielt $\overline{AB} \cong \overline{CD}$. På tilsvarende vis får vi at $\overline{BC} \cong \overline{AD}$ fordi $\triangle ABD \cong \triangle CDB$.
3. $\angle DAB \cong \angle BCD$ og $\angle ABC \cong \angle CDA$: Som i del 2 følger dette rett fra kongruensene i del 1.
4. Diagonalene $\overline{AC}$ og $\overline{BD}$ skjærer hverandre i et punkt P slik at $AP = PC$ og $BP = PD$: Vi vet at $\square ABCD$ er konveks av teorem 4.6.6 (som sier at alle parallelogram er konvekse). Videre sier teorem 4.6.8 at diagonalene i en konveks firkant skjærer hverandre i det indre, og derfor vet vi at $\overline{AC}$ og $\overline{BD}$ skjærer hverandre i et punkt som vi kaller P . Det gjenstår å vise at $AP = PC$ og $BP = PD$. Se også figur 7.

Vi argumenterer nå som vi gjorde i del 1. Vi vet at $\overleftrightarrow{AB} \parallel \overleftrightarrow{CD}$ og at disse to linjene skjæres av $\overleftrightarrow{AC}$ i henholdsvis A og C . Det motsatte alternerende indre vinkler-teoremet (MAIVT, teorem 5.1.1) gir derfor at

$$\angle PAB \cong \angle PCD.$$

Figur 4: Figur til oppgave 4.8 5. Merk at siste del av oppgaven har en egen figur.

De samme linjene skjæres også av $\overleftrightarrow{BD}$ i henholdsvis B og D , og det motsatte alternerende indre vinkler-teoremet gir at

$$\angle ABP \cong \angle PDC.$$

Fra del 2 vet vi også at

$$\overline{AB} \cong \overline{CD},$$

og disse tre kongruensene lar oss bruke ASA til å konkludere med at

$$\triangle ABP \cong \triangle CDP.$$

Spesielt er da $AP = PC$ og $BP = PD$.

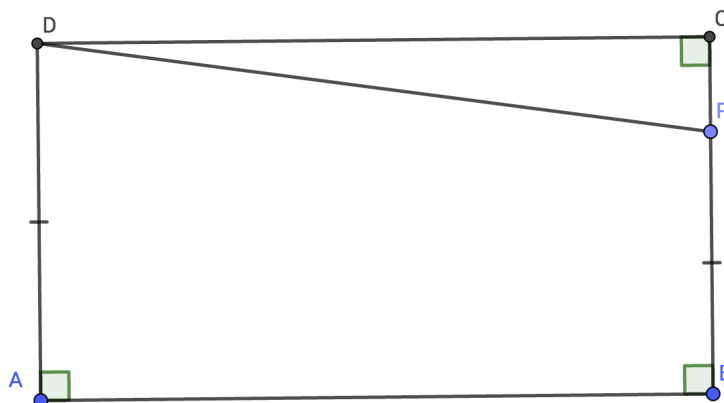
5.1 3 La $\square ABCD$ være en firkant slik at $\overleftrightarrow{AB} \parallel \overleftrightarrow{CD}$ og $\overline{AB} \cong \overline{CD}$ – se figuren. Vi skal vise at $\square ABCD$ er et parallelogram, altså at vi også har $\overleftrightarrow{AD} \parallel \overleftrightarrow{BC}$. For å vise dette kommer vi til å bruke alternerende indre vinkler-teoremet (AIVT, teorem 4.4.2) og det motsatte alternerende indre vinkler-teoremet (MAIVT, teorem 5.1.1). La $t = \overleftrightarrow{AC}$. Da skjærer t de to parallelle linjene $\overleftrightarrow{AB}$ og $\overleftrightarrow{CD}$ i henholdsvis A og C , og MAIVT gir at

$$\angle CAB \cong \angle ACD.$$

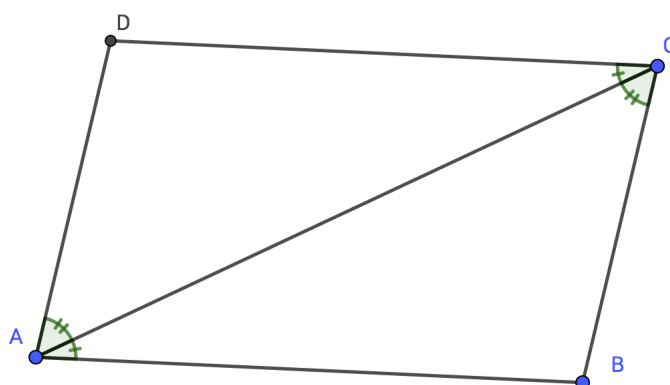
Nå har vi at

$$\overline{AC} \cong \overline{AC} \quad \overline{AB} \cong \overline{CD} \quad \angle CAB \cong \angle ACD$$

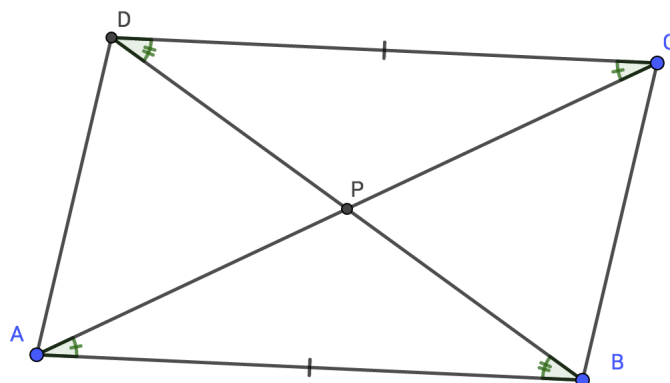
slik at SAS gir at $\triangle ABC \cong \triangle CDA$. Spesielt må $\angle DAC \cong \angle BCA$. Men da skjærer t linjene $\overleftrightarrow{AD}$ og $\overleftrightarrow{BC}$ i punktene A og C slik at $\angle DAC \cong \angle BCA$, og dermed gir AIVT at $\overleftrightarrow{AD} \parallel \overleftrightarrow{BC}$.

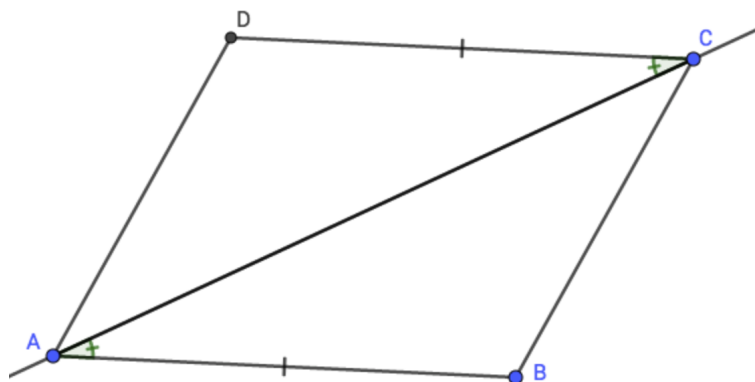
Figur 5: Figur til siste del av oppgave 4.8 8. Vi antar $AD > BC$, og søker en motsigelse. Vi finner $P \in \overline{BC}$ slik at $BP = AD$ ved linjalpostulatet. Siden $\square ABPD$ er en Saccheri-firkant får vi at $\mu(\angle BPD) \leq 90^\circ$. Men ytre vinkel-teoremet gir også at $\mu(\angle BPD) > \mu(\angle PCD) = 90^\circ$. Dermed har vi en motsigelse.

Figur 6: Figur til de tre første delene av oppgave 5.1 2. Vi bruker MAIVT til å vise at de markerte vinklene er like, og får da at $\triangle ABC \cong \triangle CDA$ med ASA.

Figur 7: Figur til siste del av oppgave 5.1 2. Vi bruker MAIVT til å vise at de markerte vinklene er like. De to markerte sidene er like av del 2 av samme oppgave. Derfor kan vi bruke ASA til å konkludere at $\triangle ABP \cong \triangle CDP$, som spesielt gir de to ønskede kongruensene.

Figur 8: Figur til oppgave 5.1.3. Vi bruker MAIVT til å vise at de to markerte vinklene er like. Så bruker vi SAS til å slå fast at $\angle DAC \cong \angle BCA$, og da gir AIVT at $\overrightarrow{AD} \parallel \overrightarrow{BC}$.